

Oponentský posudok

Na habilitačnú prácu

Autor: **Mgr. Art. ZDENKA PAŠUTHOVÁ, Art.D.**

Názov: **Marška/B. Čahojová/Lokvencovej Chalupka...**

Oponent: **PETER PAVLAC**

Pracovisko/Profesionálne zaradenie: **Katedra réžie a dramaturgie DF VŠMU / profesor**

1. Originalita a prínos habilitačnej práce:

Zdenka Pašuthová si pre svoje habilitačné konanie vybrala z toho veľkého množstva vlastných umeleckých a vedecko-odborných výstupov tri, ktoré predpokladám, sama považuje za istým spôsobom reprezentatívne. Ide o samostatnú odbornú publikáciu *Marška – Denník Karla Baláka*, ďalej o štúdiu *Spriaznení hnevom: Lokvencovej Chalupka na Novej scéne* uverejnenú v unikátnej publikácii o Magde Husákovej-Lokvencovej a rozsiahlu odbornú štúdiu o Božene Čahojovej, ktorá sa stala súčasťou knihy Vladimára Štefka *Dejiny Slovenskej drámy 20.storočia*. Originalita a prínos všetkých týchto prác by sa dala definovať spoločne i jednotlivo. Avšak ten zásadný prínos spočíva v samotnom systematickom záujme Zdenky Pašuthovej pretavenom do jej dlhodobej práce ako divadelnej vedkyne, pedagogičky, ale aj autorky a dramaturgičky. A ide predovšetkým o záujem o diela a osobnosti vychádzajúce z kontextu Slovenska. S radosťou musím a chcem konštatovať, že sme spolu so Zdenkou Pašuthovou žiaci dvoch významných propagátorov slovenského divadla a drámy učiacich na VŠMU v odboroch súvisiacoch s divadelnou vedou - Janka Jaborníka a Vladimíra Štefka. Obaja z menovaných sa stali pre mňa osobne majstrami /pre odbor divadelná veda/, ktorí prelamovali moju apriórnu nedôveru k pôvodnému, našemu, slovenskému a budovali v nás záujem, ale i kritický odstup, pomáhali nám dokázať objavovať skutočnú hodnotu a odlíšiť ju od balastu s rôznym stupňom tendenčnosti. Považujem teda prácu Zdenky Pašuthovej za jednoznačný doklad toho, že sa rozhodla vedome, systematicky, dôsledne a erudovane zobrať toto dedičstvo do vlastných rúk a v duchu získaného poznania ho šíriť ďalej, s nárokmi, ktoré sa dajú označiť prívlastkom „vysoké“. Vysoké nároky na seba pretavujúce sa do nárokov i vo vzťahu k svojim študentom. Oblúkom sa teda vraciam k originalite habilitačnej práce, ktorú vnímam predovšetkým v snahe zaplňať to obrovské množstvo historických „dier“, ktoré sa nám pletú pod nohy pri komplexnom štúdiu dejín slovenského divadla. A jednoznačný prínos vidím v reálnej a dôslednej snahe pokračovať v tradícii a rozvíjať ju. Tradícii, ktorá nespočíva v uctievaní popola, ale udržiavaní a prenášaní ohňa.

2. Uplatnenie umeleckej práce/výskumu v odbore (doma/v zahraničí):

Z vyššie napísaného vyplýva aj formulácia toho, ako sa dá práca Zdenky Pašuthovej „uplatniť“ vo svojom odbore. Ako som už spomínal, hlavnými znakmi odbornej práce Zdenky Pašuthovej sú dôslednosť, systematickosť, zodpovednosť k samotnému predmetu svojho výskumu, pokora a inšpiratívnosť. To všetko sú predpoklady, ktoré z hľadiska uplatnenia predurčujú jej štúdie k tomu, aby sa stali nepostrádateľným študijným materiálom pre študentov umeleckých divadelných škôl, zároveň však mimoriadne zaujímavým vhladom do špecifických fenoménov histórie slovenského divadla aj pre bežného čitateľa, či človeka len príležitostne sa zaujímajúceho o slovenské divadlo. Stačí si za príklad vziať zdanlivo nenápadnú publikáciu Marška, ktorá v sebe snúbi prezentáciu výskumu autorky s prepisom unikátneho dokumentárneho materiálu – denníka jedného z členov súboru Maršky. Avšak nenápadnosť samotnej publikácie je len akýmisi „mimkami“ jej podstatnosti. Pretože práve tento materiál veľmi vecným, avšak rozhodujúcim, povedal by som až desivo groteskným spôsobom opisuje patálie vzniku prvého a základného piliera slovenského profesionálneho divadla. Výpovednosť takto zostavenej faktografie s ambíciou definovať podstatnosť tejto bizarenej epizódy bez národoveckého pátosu, napriek tomu s prihliadnutím k jeho reálnemu významu je čosi, čo je v našich zemepisných šírkach pomerne nebývalé. Už len samotná táto publikácia sa tak stáva východiskovým materiálom pre reálne pochopenie dôvodov stavu a úrovne slovenského profesionálneho divadla aj pre našu súčasnosť. Avšak aj ostatné predložené štúdie sa stali prirodzenou súčasťou publikácií, ktoré už vyšli knižne, čiže hovoriť o ich „uplatnení“ by bolo len opakovaním faktu, že ich zaradenie do týchto odborných kníh je už samo osebe dokladom ich kvality.

3. Uplatnenie výsledkov umeleckej práce/výskumu v pedagogickej praxi:

V prvej časti posudku som spomínal mená pána Jaborníka a Štefka, ktorých naša generácia vnímala a vníma ako kľúčové osobnosti divadelnej vedy v súvislosti so štartom nášho záujmu o históriu slovenského divadla ako možného inšpiračného zdroja, mimo povinný pátos a nebudaj sentiment. Ich zreteľný kritický a zároveň realistický pohľad na predmet svojho záujmu nepochybne stojí aj za odbornými prácami Zdenky Pašuthovej. Pokiaľ je mi známe, všetky jej výskumom nadobudnuté poznatky sa okamžite stávajú prirodzenou a neoddeliteľnou súčasťou jej pedagogického pôsobenia. Zároveň však aj samé osebe spĺňajú vysoké kritéria kladené na učebné texty. Hoci nie sú písané formou vysokoškolských skrípt, už fakt, že sú súčasťou širších odborných publikácií poukazuje na ich relevanciu. Môžu teda bez akýchkoľvek iných sprostredkovaní slúžiť i ako východiskové texty pre iných pedagógov a to nie len v rovine odkazov a odporúčaní. Metodológia rekonštrukcie inscenácie /v prípade Lokvencovej Chalupku/, či postupného výkladu, interpretácie a snahy o logické /aj intuitívne/ pomenovanie východísk dramatického diela Boženy Čahojovej, alebo už spomínaný pútavý „životopis“ prvého putujúceho profesionálneho divadla – SND II., čiže tzv. Maršky, sú dokladom schopností autorky využiť rôzne postupy a prístupy umne, zmysluplne, s cieľom objekt záujmu osvetliť, predstaviť, definovať a zaradiť do kontextu bez potreby vnucovania akejkoľvek zjednodušujúcej optiky /filozofickej, spoločensko-politickej/, čo považujem za prístup mimoriadne vhodný, ba až nevyhnutný v odbore, v ktorom Zdenka Pašuthová habilituje.

4. Hĺbka a forma práce s literatúrou, informačnými, resp. inšpiračnými zdrojmi:

Ako som už viackrát spomínal, pre prácu Zdenky Pašuthovej je charakteristická dôslednosť a najmä ambícia neuspokojiť sa s dielčím výsledkom. Jej cesta badania, akokoľvek zdĺhavá, je charakterizovaná presnosťou a neochotou obchádzať detaily, ktoré by sa mohli zdať nepodstatné. Úplne zreteľne to vidno napríklad na jej práci s textom úpravy Chalupkovej hry Magdy Husákovej-Lokvencovej, v ktorej veľmi precízne hľadá a pomenúva významy každej pozmenenej /či pridanej/ repliky, snaží sa nad nimi zamýšľať nie ako osoba vnucujúca a presadzujúca svoju optiku, ale priznávajúc občas otázky, objektivizuje Husákovej-Lokvencovej prístup na úrovni až minucióznej rekonštrukcie, ktorá, priznávam, vo svojej detailnosti a dôslednosti na mňa občas pôsobila až únavne. Čo však nie je hendikepom podobnej práce, skôr limitom pozornosti čítajúceho. Jej práca s literatúrou je rovnako precízna, ako i jej snaha nevytvárať zbytočné interpretácie, nadinterpretácie, či dokonca špekulácie. Snaha objektivizovať a nevnucovať žiaden zjednodušujúci filter sú jednou z najväčších hodnôt celej jej práce. A práve to je pečať natoľko osobná a vlastne subjektívna, až som sa, ako človek nútený zaujímať tieto formulované stanoviská, prichytil nad tým, ako sa usmievam nad príznačnosťou paradoxu, ktorý vo mne tieto úvahy vyvolávajú.

5. Celková umelecká/odborná úroveň habilitačnej práce:

Celková odborná úroveň habilitačnej práce je mimoriadne vysoká. Svedčí nie len o rozhladenosti autorky, nie len o jej aktívnej a vedomej snahe zapĺňať biele miesta na mape slovenskej divadelnej histórie /prepáňte mi to prišerné kliše, ale zdalo sa mi zrazu celkom adekvátne/, ale najmä o reálnom záujme, ba priam až posadnutosti objektom svojho záujmu. Dôsledné pátranie po pravde faktu, po opise obrazu, ktorý už len skladbou vytvára hodnotný vhlad do samotnej látky, to sú aspekty, ktoré z môjho pohľadu vysoko vyčnievajú nad štandardy a akúsi akceptovanú mieru povrchnosti, prezentovanú často nastupujúcou generáciou divadelných vedcov, či publicistov. Budem veriť, že aj práca Zdenky Pašuthovej /a nemyslím len habilitačná, ale aj jej ďalšia vedecká a pedagogická činnosť/ inšpiruje jej študentov k potrebe presiahnuť povrchnosť, rýchlokvas názorov a najmä akúsi paušálnu nadradenosť tých, čo vytvárajú podhubie „feedbacku“ umeleckej práce tvorcov.

6. Ďalší komentár k habilitačnej práci:

Môj posledný krátky komentár bude skôr už len definíciou istého zaujímaveho pocitu, či skôr postrehu. Pri podrobnom čítaní príspevku o Božene Čahojovej a snahe naplno chápať všetky nuansy jej tvorby umne vykladanými Zdenkou Pašuthovou som si zároveň po dlhom čase uvedomil limity tohto vedeckého prístupu, napríklad práve k výkladu dramatickej tvorby jedného autora. Limitom to nazývam preto, lebo som získal dojem, že neexistuje možnosť vidieť skutočný zástoj B. Čahojovej pre slovenskú drámu, pretože nie je možné dospieť k odpovedi ani na základnú otázku a tou je otázka nedôvery tvorcov k jej dramatickým textom /zákodovaná v samotnom fakte ich sporého uvádzania./ Neviem, či to dokážem lucídne vysvetliť, ale akoby to, že mi tento prístup v skutočnosti neumožňuje dostať odpoveď na otázku, kde sa skrýva tragédia nehraného dramatika, dostáva takto definovanú osobnosť automaticky na vedľajšiu koľaj, do kolónky nehraný=nepochopený. Nemyslím, že tento dojem, ktorý som na konci získal, bol cieľom Zdenky Pašuthovej, avšak neodbytný pocit, že

limit prístupu takto definovaného opisu cesty jedného autora je natoľko neprekonateľný, až je podozrivý, vyvoláva totiž celkom inú otázku. Či pri podobných rozsiahlejších štúdiách nehľadať prístup celkom iný. Aký? Na to odpoveď zatiaľ nepoznám. Ale pracujem na tom. A ak by som na to náhodou prišiel, určite sa o tom rád so Zdenkou porozprávam o pár rokov na jej inauguračnom konaní.

7. Odporúčenie:

Odporúčam/neodporúčam uchádzačovi: Mgr. art. ZDENKE PAŠUTHOVEJ, ArtD.

udelenie umelecko-pedagogického/vedecko-pedagogického titulu **docent**

v odbore 2. 2. 4 Divadelné umenie (študijný program: Teória a kritika divadelného umenia).

5. 2. 2016

prof. Peter Pavlac